

ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

О.В.Яценко, кандидат економічних наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет

У статті досліджено головні джерела фінансових ресурсів інноваційної діяльності. Виявлено основні фактори, які впливають на розвиток інноваційної діяльності на підприємстві, й запропоновано рекомендації, спрямовані на вдосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Вступ. Прискорення структурної перебудови економіки, підвищення її конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та забезпечення фінансової безпеки країни в світовій економічній системі неможливо без впровадження інновацій.

Недооцінка економічної категорії інтелектуального капіталу як авансованої вартості в господарській діяльності підприємств потребує ретельного вивчення процесу перетворення інтелектуальної власності в інноваційний продукт. Сьогодні економічне змагання за лідерство на світових ринках пов'язується виключно з інноваціями. Більшість індустріально розвинутих країн будує свою стратегію довгострокового зростання, насамперед, на основі переходу на інноваційний шлях розвитку. У розвинених країнах світу показник приросту ВВП за рахунок впровадження нових технологій становить 60-90%, тоді як в Україні він складає менше одного відсотка.

Постановка проблеми. У наукових працях лауреатів Нобелівської премії з економіки С.Кузнеця, В.Леонтьєва, П.Самуельсона, Р.Солоу, Ф.Хайєка переконливо показано важливість науково-технічних та інноваційних процесів для стійкого економічного розвитку кожної держави і кожного підприємства. Актуальність означеної проблеми істотно зростає у зв'язку з потребою враховувати вплив глобалізації світової економіки, науково-технічної й інноваційної сфер.

Проблему фінансового забезпечення інноваційної діяльності вивчала велика кількість зарубіжних та вітчизня-

них вчених-економістів: В.Александрова, І.Алексєєв, О.Амош, Ю.Бажал, І.Балабанов, О.Василик, А.Васильєв, А.Гальчинський, М.Долішній, М.Крупка, С.Кравченко, Д.Кокурін, А.Кузнецова, І.Луніна, Н.Лапін, С.Онишко, А.Пересада, А.Пригожин, А.Савчук, М.Туган-Барановський, Л.Федулова, М.Чухрай, Й.Шумпетер, А.Яковлєв та ін.

Незважаючи на те, що наукові напрацювання за даною тематикою є досить значними, існують питання, котрі залишаються недостатньо розробленими як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Дослідження цих проблем і є метою статті.

Виклад основного матеріалу. Якщо проаналізувати стан фінансування інноваційної діяльності, то як і у попередні роки основним джерелом фінансування витрат на інновації були власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі фінансування становила **84,6%** (проти **87,7%** у **2005** році) (рис. 1).

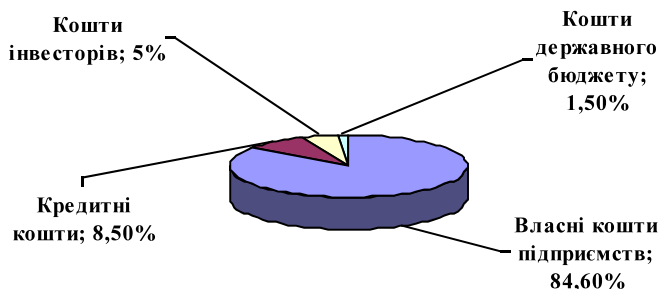

Рис. 1. Розподіл джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств (за даними Держкомстату)

Питома вага коштів державного бюджету становила **1,9%** обсягу інноваційних витрат, що на **1,4** відсоткових пунктів більше, ніж у **2005** році. Державну підтримку на розвиток інноваційної діяльності у розмірі **54,9** млн грн отримали **2** підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості, **29,2** млн грн – **16** підприємств машинобудування, **18** млн грн – **4** підприємства добувної промисловості, **6,3** млн грн – **9** підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, **5,8**

млн грн – 2 підприємства металургійного виробництва та з виробництва готових металевих виробів, 114 тис. грн – 1 підприємство легкої промисловості. Також свої кошти на здійснення нововведень вкладали на 7 підприємствах України вітчизняні інвестори (26,3 млн грн) та іноземні – на 11 підприємствах (176,2 млн грн) (див. рис. 2).

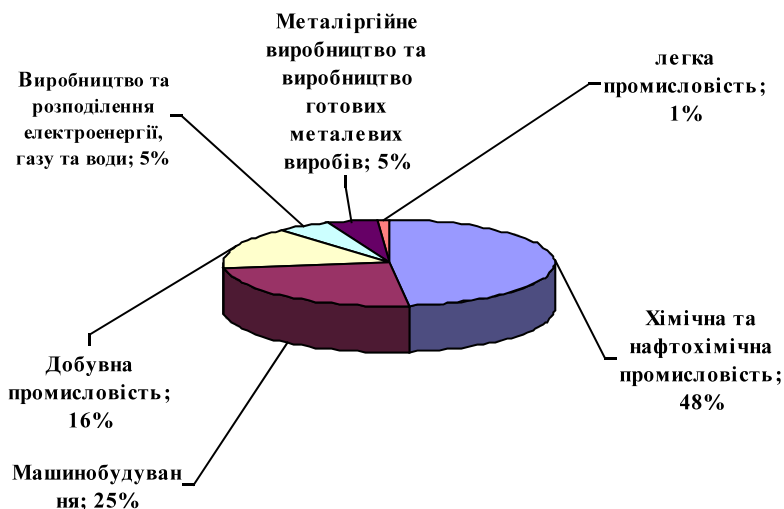

Рис. 2. Розподіл за видами економічної діяльності фінансування за рахунок коштів державного бюджету у 2006 році (за даними Держкомстату)

Для здійснення інновацій промисловість отримала кредити в обсязі 522,6 млн грн (у 2005р. 409,7 млн грн). Їхня питома вага у загальному обсязі фінансування інноваційних витрат збільшилася проти 2005 року на 1,4 відсоткових пунктів і складала 8,5%. Так, підприємствами хімічної та нафтохімічної промисловості використано кредитів в обсязі 214,5 млн грн, з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 73,2 млн грн, з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення – майже 48 млн грн, з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини (крім меблів) – 11,6 млн грн, целюлозно-паперового виробництва, видавничої діяльності – 6,7 млн грн, легкої промисловості – 1,8 млн гривень.

Проведене дослідження показало, що основним механізмом фінансування інноваційної діяльності в Україні залишається самофінансування. Якщо розглядати внутрішнє фінансове забезпечення, то можна виділити два найпотужніших його джерела – амортизаційні відрахування та прибуток. Зокрема, встановлено, що амортизаційні відрахування, які є стабільним джерелом фінансування інноваційної діяльності навіть на збиткових підприємствах, використовуються як джерело розширеного відтворення не повною мірою або використовуються взагалі не за призначенням. Це пов'язано з недосконалістю сучасної амортизаційної політики, яка негативно впливає на привабливість інноваційних проектів.

Також треба зазначити, що діюча схема використання прибутку на промислових підприємствах України не сприяє в повній мірі інноваційно-інвестиційному розвитку через недосконалу законодавчу базу, податкову та амортизаційну політику, приватизаційну політику, кон'юнктуру фінансового ринку, низьку ефективність методів господарювання, тощо.

Успішний перехід економіки України на інноваційний шлях розвитку потребує насамперед посилення регулюючої ролі держави в цьому процесі. Держава повинна зберегти виробництва, що обрали інноваційний шлях розвитку та створити умови для їхнього подальшого зростання в умовах несприятливої макроекономічної кон'юнктури, а з іншого – полегшити вивільнення капіталу та праці із застарілих і безперспективних виробництв, санацію та перепрофілювання відповідних виробничих потужностей.

Для держави інноваційно-інвестиційний шлях розвитку економіки повинен стати пріоритетним. Для досягнення високого рівня інноваційного розвитку пропонується також здійснити комплекс заходів з розвитку виробничого технологічного потенціалу:

- розроблення та виконання національних програм з розвитку та поширення ключових, насамперед ресурсозберігаючих, технологій п'ятого технологічного укладу;

- формування механізму стимулювання передачі технологій з військового у цивільне виробництво;
- підтримку тих видів інновацій, освоєння яких здатне забезпечити вітчизняним підприємствам конкурентні переваги на світовому ринку;
- підготовку та реалізацію програм розвитку спеціальних зон із високою концентрацією науково-технічного потенціалу, зокрема технополісів, наукових містечок;
- створення за допомогою держави інфраструктури, яка забезпечувала б комерціалізацію результатів НДДКР;
- активне використання державних закупівель передової техніки та передачі її в лізинг для прискорення оновлення основних фондів;
- субсидування імпорту нових зарубіжних технологій та стимулювання експорту товарів високого рівня переробки.

Рух до технологічного зрушення неможливий без створення відповідних організаційних інститутів, сприяючих активізації комерціалізації нововведень, стимулюючих конкуренцію між підприємствами. Саме вони разом з розвитком інноваційної діяльності дозволяють нам зробити висновок про ступінь техніко-економічного розвитку території.

Проведене дослідження дало можливість зробити наступні висновки і пропозиції:

1. Для удосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств запропоновано ряд заходів: більш ефективного використання банківських фінансових ресурсів; залучення іноземних інвестицій; розроблення єдиних критеріїв оцінки інвестиційної привабливості інноваційних програм та проєктів; використання альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності.

2. Обсяги фінансування у сфері інноваційної діяльності не відповідають загальносвітовим нормам через постійний дефіцит фінансових ресурсів. Нині основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств, запозичені кошти та державне фінансування мають меншу питому вагу в структурі фінансування.

3. Сучасна амортизаційна політика в Україні негативно впливає на привабливість інноваційних проєктів, оскільки амортизаційні відрахування використовуються як джерело розширеного відтворення не повною мірою або взагалі не за призначенням;

4. Діюча схема використання прибутку на промислових підприємствах України не містить мотиваційного навантаження щодо спрямування його в інвестиційне русло через недосконалу законодавчу базу, податкову та амортизаційну політику, приватизаційну політику, кон'юнктуру фінансового ринку та низьку ефективність методів господарювання.

5. Держава повинна зберегти виробництва, що обрали інноваційний шлях розвитку та створити умови для їхнього подальшого зростання в умовах несприятливої макроекономічної кон'юнктури, а з іншого – полегшити вивільнення капіталу та праці із застарілих і безперспективних виробництв, санацію та перепрофілювання відповідних виробничих потужностей.

6. Для держави інноваційно-інвестиційний шлях розвитку економіки повинен стати пріоритетним. Для досягнення високого рівня інноваційного розвитку пропонується також здійснити комплекс заходів з розвитку виробничого технологічного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов: в 2-х кн. Кн.2. - М.: Соцэкспгиз, 1962.
2. Глазьев С.О. Теория долгосрочного технико-экономического развития. - М.: ВладДар, 1993.
3. Яковец Ю.В., Кушлин В.И., Козирев А.Н. Инновации: теория, механизм, государственное регулирование: учеб. пособие для вузов. -М.: РАГС, 2000.
4. Возняк Ганна Василівна, Кузнєцова Анжела Ярославівна. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні: монографія / Національний банк України; Університет банківської справи. Львівський ін-т банківської справи. — К. : УБС НБУ, 2007. — 183с.
5. Гриньов Андрій Валентинович, Шершенюк Олена Миколаївна, Овчаренко Сергій Вікторович. Міжнародна інноваційно-інвестиційна діяльність України. Вектор розвитку: [монографія] / Харківський національний автомобільно-дорожній ун-т. — Х. : ХНАДУ, 2008. — 208с.